

Гречана Світлана Іванівна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії Науково-дослідного інституту
публічного права

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ

У 2012 році відбулося прийняття нового Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [1], з'явилася така новела кримінального процесуального законодавства як ст. 225 «допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні». Однак, повномасштабна агресія російської федерації, вплинула на всі аспекти суспільного та правового життя нашої держави. За сучасних реалій, відсічі збройної агресії російської федерації, запровадженням з 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану [2], кримінальне процесуальне законодавство зазнало змін. Так, згідно закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання процедури обміну осіб як військовополонених» від 28 липня 2022 року [3], були внесені зміни як до назви, так і змісту статті 225 КПК України.

Так, згідно ч. 1 ст. 225 КПК України, у виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я особи, її тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворої особи в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду [1]. У порядку, визначеному ст. 225 КПК України, може бути допитаний свідок, потерпілий, а також особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого.

Вважаємо, що розгляд тактики допиту особи під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею слід здійснювати за принципом «від загального – до окремого», тобто, по перше, розглянувши загальні засади криміналістичної тактики – сформувавши тактику даної процесуальної дії; по друге, розпочавши розгляд тактичних засад підготовки до проведення даної процесуальної дії – підсумувати висвітленням особливостей фіксації та оцінки отриманих результатів у кримінальному провадженні. Слід звернути увагу й на

застосовувані тактичні прийоми та їх комплекси [4], яким теж притаманні особливості.

Особливим є об'єкт процесуального та тактичного впливу – це свідок, потерпілий, а також особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого. Особливим є і суб'єкт, який реалізує процесуальні й тактичні завдання – це слідчий суддя.

У науковій літературі визначається, що допит особи під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею є слідчою (розшуковою) дією [5, с. 176–177]. Однак, як з процесуального, так і організаційно-тактичного аспекту він має «подвійну» природу, має ознаки процесуальної дії, яка проводиться під час судового розгляду, або – як зазначають вчені (І.І. Шепітько [6, с. 16–17; с. 77]) – судової дії чи слідчо-судової дії (В.С. Тимощук) [7, с. 17]. Вказана особливість є досить помітною під час робочої стадії даного виду допиту, впливає на його тактику.

Власне судовою дією є будь-яка процесуальна дія, що здійснюється учасниками судового провадження та судом упродовж судового провадження на підставі та у порядку визначеному кримінально-процесуальним законом. У цьому аспекті судовими є не лише дії пізнавальної, але й організаційної, підготовчої та забезпечувальної спрямованості. За такого підходу поняття «судова дія» та «процесуальна дія» є синонімами [7, с. 17].

Слідчо-судовою є процесуальна дія, що проводиться учасниками судового провадження та судом і спрямована на перевірку, а у визначених кримінально-процесуальним законом випадках – й на збирання доказів. Інакше кажучи, слідчо-судова дія розглядається як інструмент, спосіб перевірки, а іноді й збирання доказів. Слідчо-судові дії, регламентовані ст. 332, 351–361 КПК України, доцільно розглядати саме у такому значенні. Слідчо-судові дії у цьому розумінні є частиною судових (процесуальних) дій [7, с. 17].

Враховуючи те, що результати допиту особи під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею використовуються у процесі доказування, зокрема – як під час досудового розслідування, так і судового розгляду, можна сказати, що допит особи під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею має подвійну природу, змістовно зберігаючи ознаки як слідчої (розшукової), так і судової дії.

Окрім того, законодавець визначив, що «3. при ухваленні судового рішення за результатами судового розгляду кримінального провадження суд може не врахувати докази, отримані в порядку, передбаченому цією статтею, лише навівши мотиви такого рішення...» (ч. 3 ст. 225 КПК України) [1].

Отже, характеризуючи організаційно-тактичні засади проведення допиту особи під час досудового розслідування в судовому засіданні варто враховувати особливості реалізації даної дії особливим

суб'єктом – слідчим суддею. Власне проведення допиту – у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворої особи в присутності сторін кримінального провадження відбувається з дотриманням правил проведення допиту *під час судового розгляду* (ч. 1 ст. 225 КПК України). Результати допиту особи під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею використовуються у процесі доказування на будь-якій стадії кримінального провадження.

Важливо, що слідчий суддя обирає тактику допиту залежно від таких чинників: а) ситуації допиту (первинний чи повторний; конфліктна чи безконфліктна; наявність психологічного контакту); б) характеристики допитуваного: процесуального положення допитуваного і його зацікавленості в досягненні цілей кримінального провадження; психологічної характеристики; індивідуальних рис допитуваного відповідно до його медичних, особистих, психологічних особливостей (вік (особа похилого віку чи малолітня), стан здоров'я (наявність тяжкої хвороби), життєві обставини (виїзд на постійне місце проживання за кордон, участь у бойових діях з подолання збройної агресії російської федерації, наявність стану стресу, рівень правової поінформованості особи та ін.); в) характеристики зібраної інформації у кримінальному провадженні відповідно до змісту клопотання слідчого, погодженого прокурором.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172>.

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

3. Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання процедури обміну осіб як військовополонених» від 28 липня 2022 року № 2472-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2472-20#Text>.

4. Смик С.І. Підстави та процесуальний порядок здійснення допиту на стадії досудового розслідування в судовому засіданні : дисер. кандидата юридичних наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» (081 – Право). Київ, 2018. 224 с.

5. Чорноус Ю.М. Психологічні основи реалізації тактичних прийомів. *Юридична психологія*. № 1 (26). 2020. С. 13–22. doi: <https://doi.org/10.33270/03202601.13>.

6. Шепітько І.І. Судовий розгляд в системі судового провадження у першій інстанції: монографія. Харків: Право; Апостіль, 2018. 224 с.

7. Тимошук В. С. Судовий огляд: процесуальне і криміналістичне дослідження: дис. ... д-ра філософії. Львів, 2022. 264 с.